

Rahandusministeerium
Lp Rahandusminister Jürgen Ligi

25. november 2024

TAOTLUS

Rahandusministri 22.06.2017 määruse „*Ajatundlike kaupade nomenklatuur*“ §-i 1 muutmiseks ja suulise ärakuulamise teostamiseks

I Sissejuhatus

1. Advokaadibüroo WIDEN klient on BALTIC OIL SERVICE OÜ (registrikood: 12956324; edaspidi: **BOS**). BOS-i põhitegevusalaks on terminali teenuse ja volitatud kaubasaaja teenuse ning kaupade käitlemise, sh kaupade ümberlaadimise ja ladustamise teenuste osutamine Eestis.
2. Lisaks tegeleb BOS palmiõli ja selle fraktsioonide, palmituumaõli ja selle fraktsioonide ning päevalilleseemne õli käitlemisega, sh töödeldakse osa õlist ümber (rafineeritakse, desodoreeritakse, fraktsioneeritakse), millega saavutatakse toote kõrgem kvaliteet, misjärel toimub õlide tarne. BOS ekspordib erinevaid troopilisi õlisid, sh palmiõli, väljaspoole Euroopa Liitu ja mitmele Euroopa Liidus asuvale partnerile. Rafineeritud palmiõlist ja selle fraktsioonidest (palmisteariin ja palmiolein) valmistatakse muuhulgas margariine, pagari- ja kondiitritooteid ning imikutoitu. Troopilised õlid leiavad laialdast kasutust toiduainetööstuses üldiselt.
3. Rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide omadused degradeeruvad alates ümbertöötlemise protsessi lõppemisest jooksvalt, mistõttu lõpptoote tarneaeg omab eelnimetatud toodete puhul määravat tähtsust. Tarneaeg mahutist kuni kauba saajani, mis ületab kolme päeva mõjutab oluliselt kauba kvaliteeti sh maitset ja lõhna, ehk kaup muutub kliendi jaoks toiduainetööstuses kasutuskõlbmatuks (vt täpsemalt punktides 14 – 15). Seega on toiduainetööstuses kasutatava palmiõli ja selle fraktsioonide puhul tegemist kiirestirikneva ehk ajatundliku kaubaga.
4. Käesoleval ajal esineb turuosalistel, sh BOS-il probleeme rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide eksportimisega, mida põhjustavad pikad ootejärjekorrad Eesti piiripunktides. Ootejärjekordadest tuleneva viivituse tõttu langeb drastiliselt kauba kvaliteet ja suureneb kauba riknemise oht. On esinenud olukordi, kus pikkadest ootejärjekordadest tingitult ei olnud BOS-il enam võimalik palmiõlisid kliendile tarnida, kuna kaup muutus kasutuskõlbmatuks.
5. Eeltoodut arvestades taotleb BOS Rahandusministri 22.06.2017 määruse nr 47 „*Ajatundlike kaupade nomenklatuur*“ (edaspidi: **Määrus nr 47**) §-i 1 muutmist, lisades Määruse nr 47 §-i 1 ajatundliku kaubana kaubakood 1511 „*Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata*“. Alternatiivselt taotleb BOS Määruse nr 47 §-i 1 muutmist, lisades Määruse nr 47 §-1 ajatundliku kaubana kaubakood 1511 90 „*Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata*: – *muud*“. Lisaks taotleb BOS võimalust esitada enda seisukohti suuliselt, kohtumisel Rahandusministeeriumi esindajatega.
6. BOS esitab täpsed põhjendused alljärgnevalt.

II Palmiõli ja selle fraktsioonid on kiiresti riknev kaup

7. Esmalt impordib BOS Kagu-Aasia riikidest pärit palmiõli. Importimise käigus toimub palmiõli loomulik lagunemine, mille käigus halvenevad troopiliste õlide omadused ning palmiõli ei ole enam toiduks kõlbulik.
8. Peamised kvaliteedinäitajad, mis palmiõlil halvenevad on:
 - a. peroksiidi väärtus (PV) halveneb 2 – 5 või rohkem, standardiks on $PV < 1$;
 - b. vabad rasvhapped (FFA) suurenevad 0,15% – 0,25%-ni, standardiks on $FFA < 0,1\%$;

c. organoleptilised omadused.

9. Pärast palmiõli saabumist toorainelattu rafineerib ja puhastab BOS palmiõli lagunemisejälgedest füüsikalise-keemiliste protsesside abil, mis hõlmavad muuhulgas õli pleegitamist, desodoreerimist ja fraktsioneerimist. Palmiõli fraktsioneerimisel kuumutatakse palmiõli selliselt, et madalama sulamistemperatuuriga palmioleiin muutub vedelaks, kuid kõrgema sulamistemperatuuriga palmisteariin jääb tahkeks, võimaldades segu filtreerimist ja fraktsioonide eraldamist. Rafineerimise tulemusel muutub palmiõli ja selle fraktsioonid toidus (sealhulgas imikutoidus) kasutamiseks sobivaks.
10. Pärast palmiõli töötlemist vastavad palmiõli ja selle fraktsioonid alltoodud kvaliteediparameetritele:

Kvaliteedi parameeter	Palmiõli	Palmisteariin	Palmioleiin
FFA-d palmitiinhappena, %	0,05 max	0,05 max	0,05 max
Niiskus ja lisandid, massiprotsent	0,05 max	0,05 max	0,05 max
Joodiväärtus, gJ ₂ /100g	50 - 55	48 max	56 min.
Sulamistemperatuur, °C	33 - 39	44 min.	24 max
Peroksiidi väärtus, meq/kg	0,5 max	0,5 max	0,5 max
Anisidiini väärtus	2 max.	2 max.	2 max.
Organoleptilised omadused	Neutraalsed	Neutraalsed	Neutraalsed

11. BOS-i klientide jaoks on kõige olulisemad nõuded:
- peroksiidi väärtus < 1,0 meq/kg;
 - vabad rasvhapped < 0,1 %;
 - organoleptilised omadused.
12. Pärast töötlemist kuulub rafineeritud palmiõli Eesti Tollitariifistikus kaubakoodi 1511 90 alla, palmisteariin kaubakoodi 1511 90 19 alla ning palmioleiin kaubakoodi 1511 90 99 alla.¹
13. Rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonid ladustatakse spetsiaalsetes roostevabast terasest mahutites, mis on täidetud lämmastikuga (moodustades toote kohal lämmastikupadja), et vältida hapniku ligipääsu palmiõlile ja selle fraktsioonidele ning nende oksüdeerumist. Kuigi lämmastiku kasutamine aeglustab rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide oksüdeerumist, on oksüdeerumisprotsessi täielik peatamine võimatu ning lõpptoote kvaliteet halveneb järk-järgult.
14. Palmiõli ja selle fraktsioonid tarnitakse tsisternautodega klientide tellimuste alusel. Samas puudub tsisternautodel autonoomne lämmastikavarustus, mistõttu ei ole transpordi ajal tehniliselt võimalik luua hapnikuvaba keskkonda ning takistada rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide oksüdeerumist. Sellest tulenevalt halvenevad tarnitava õli kvaliteedinäitajad transpordi puhul järsult. Küllastumata rasvhapped, mille sisaldus palmiõlis on umbes 51%, on keemiliselt aktiivsed. Kokkupuutel õhu, kuumuse ja valgusega ning sise- ja välistemperatuuride erinevuse tulemusena nad oksüdeeruvad peroksiididena, põhjustades sekundaarseid reaktsioone. Seetõttu halveneb toote kvaliteet ning muutub toote maitse ja lõhn.
15. Rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide kuni 3 päevane tarneperiood ei põhjusta toote toiduainetööstuses kasutuskõlbmatuks muutumist. Tarneperioodi pikenedamine üle 3 päeva toob kaasa olulise kvaliteedilanguse ning muutused toote maitstes ja lõhnas, mistõttu ei ole rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonid enam toiduainetööstuse jaoks kasutuskõlblikud.

¹ Eesti Tollitariifistik. Kaubakoodid 1511 90, 1511 90 19 ja 1511 90 99. Arvutivõrgus: <https://apps.emta.ee/arcticariff-public-web/#/taric/nomenclature/sbn?sd=11.11.2024&d=l&cc=15119099&l=et&q=et&ea=false>.

16. Eeltoodud rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide omaduste kirjeldust kinnitab enda kirjas Inspectorate Estonia AS, kes on Eestis akrediteeritud sõltumatu katselabor. Inspectorate Estonia AS on kinnitanud, et on alust pidada troopilisi õlisid kiirestirikneva kaubaks (**Lisa 1** – Inspectorate Estonia AS kiri).

III Palmiõli ja selle fraktsioonid tuleks lisada ajatundlike kaupade nomenklatuuri

➤ Maanteepiiripunktide ületamise süsteem ja järjekord

17. RiPS § 7¹ lg 4 alusel tuleb enne maanteepiiripunkti läbimist võtta sõidukile koht ootejärjekorras ja läbida ooteala. Ootejärjekorra haldamiseks on kasutusele võetud elektrooniline broneeringute süsteem GoSwift ning järjekorraga saab võtta internetis, läbi kõnekeskuse või läbi piiripunktide ootealadel asuva iseteenindusterminali ja teenindaja.
18. GoSwift broneeringute süsteem eristab 3 erinevat järjekorda:
- a. eelisjärjekord;
 - b. broneering esimesele vabale võimalusele (elav järjekord);
 - c. broneering kindlale kuupäevale ja kellaajale (kindel broneering).
19. Samuti eristatakse broneeringuid mootorsõidukite kategooria (A, B, BC, C, D ja CE) alusel.
20. Eelisjärjekorras võib isik piiri ületada RiPS § 7⁵ lg-s 2 sätestatud tingimuste esinemisel. Näiteks võib RiPS § 7⁵ lg 2 p-i 2 alusel eelisjärjekorras piiriületuseks ootejärjekorra koha võtta sõiduk, mille veoseks on ajatundlikud kaubad tolliseaduse tähenduses.
21. Elava järjekorra puhul pikeneb ootejärjekord vastavalt piiripunkti läbilaskevõimele. Kui piiripunkti läbilaskevõimes esineb ootamatuid muutusi, siis ooteaeg elavas järjekorras pikeneb või lüheneb. Elavale järjekorrale eraldatakse ainult teatud osa tavapärasest piiripunkti läbilaskevõimest, mistõttu on GoSwift süsteemi kodulehel soovitatud kasutada eelisjärjekorda või piiriületuse broneerimist kindlale kellaajale ja kuupäevale.² Kasutades elavat järjekorda on ootejärjekorrad Koidula ja Luhamaa piiripunktides keskmiselt 7 – 14 päeva pikkused, mis välistab nende kasutamise troopiliste õlide ekspordiks.
22. Broneering kindlale kellaajale ja kuupäevale võimaldab isikul valida vabadest aegadest piiriületuseks endale sobiva ajavahemiku. Piiripunkti läbilaskevõime ootamatul vähenemisel hoitakse võimalusel broneeringu aeg muutumatuna teiste järjekordade (v.a. eelisjärjekorra) arvelt.
23. BOS-i tsisternautod kasutavad piiriületuseks C kategooria mootorsõidukitele mõeldud järjekorda ning broneeringuid kindlale kuupäevale ja kellaajale. Üldjuhul on järgmised vabad broneeringud kindlale kuupäevale ja kellaajale vabad alles 20 – 30 kalendripäeva pärast. Näiteks, kui BOS broneeris 18.10.2024 piiriületuseks kindlat kuupäeva ja kellaaga olid järgmised vabad ajad saadaval 13.11.2024, 14.11.2024 ja 15.11.2024. Samuti peab BOS arvestama, et broneerides piiriületuse aja kindlale kuupäevale ja kellaajale võib tegelik piiriületus toimuda 40 – 50 tundi pärast broneeringus näidatud kellaaga, sest piiriületuseks broneeritud kuupäev ja kellaag lükkub edasi piiri eelisjärjekorras ületavate sõidukite tõttu.
24. Eeltoodud asjaolusid arvestades peab BOS kauba tarnimisel lootma, et ootejärjekorrad Eesti piiripunktides ei ole niivõrd pikad, et kaup muutuks ootejärjekorras kasutuskõlbmatuks.

➤ Palmiõli ja selle fraktsioonid tuleks lisada ajatundlike kaupade nomenklatuuri

25. Arvestades ülaltoodut on põhjendatud ja vajalik, et kaubad kaubakoodiga 1511 „Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata“ või alternatiivselt kaubakoodiga 1511 90 „Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata; – muud“ lisataks ajatundliku kaubana Määruse nr 47 §-i 1, et vältida palmiõli ja selle fraktsioonide rikkumist piiril asuvate pikkade ootejärjekordade tõttu.

² GoSwift elektroonilise broneeringute süsteemi koduleht. Arvutivõrgus: <https://www.eestipiir.ee/yphis/index.action>.

26. TS § 52 regulatsiooni puhul oli seadusandja selgesõnaline eesmärk leevendada ajatundlikele kaupadele pikkadest tollijärjekordadest tulenevaid riske. Seletuskirjast tuleneb, et „*Eelnõu §-s 52 sätestatud volitusnorm ajatundlike kaupade eelisjärjekorras tolliformaalsuste läbiviimist võimaldav korra kehtestamiseks vastab kehtiva TS §-le § 59¹. Nimekiri on koostatud juhuks, kui piiriületuseks on tekkinud järjekord, kuid kiirestiriknevatele kaupadele võimaldatakse eelisjärjekorda.*“³
27. Samuti sätestab Tolliprotseduuride Lihtsustamise ja Kooskõlastamise Rahvusvaheline Konventsioon (Kyoto konventsioon) normis 3.34, et „*Kauba läbivaatamisel antakse eelisjärjekord elusloomadele ja riknevale kaubale ning muule kaubale, mida toll peab kiireloomuliseks.*“⁴
28. Käesoleval ajal on esinenud olukordi, kus pikad tollijärjekorrad Eesti piiril põhjustavad tarneaegade pikenemise selliselt, et palmiõli ja selle fraktsioonid ei vasta sihtkohta jõudmisel enam saaja poolt kaubale esitatud nõuetele ja/või ei ole kasutuskõlblikud.
29. Kasutuskõlbmatu toote klientidele tarnimine toob omakorda kaasa tellimuste tagastamise ja tulevaste tellimuste ärajätmise või tühistamise, mis omab olulist negatiivset mõju nii BOS-le kui ka teistele Eestis rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide tootjatele ja edasimüüjatele.
30. Kokkuvõtlikult tuleks võimaldada rafineeritud palmiõlile ja selle fraktsioonidele, mis on Eesti Tollitariifistikus tähistatud kaubakoodiga 1511, eelisjärjekord piiriületusel, muutes Määruse nr 47 §-i 1 ja lisades sinna ajatundliku kaubana kaubakood 1511 „*Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata:*“ või alternatiivselt kaubakood 1511 90 „*Palmiõli ja selle fraktsioonid, rafineeritud või rafineerimata, kuid keemiliselt modifitseerimata: – muud*“.

IV Taotlus suulise ärakuulamise teostamiseks

31. BOS taotleb suulise ärakuulamise teostamist läbi vahetu kohtumise, et oma seisukohti esitada.
32. Ärakuulamise raames saab BOS esitada enda poolt rafineeritud palmiõli ja selle fraktsioonide kohta täpsemat teavet ning vastata küsimustele, mis Rahandusministeeriumi ametnikel võib seoses palmiõli ja selle fraktsioonidega tekkida.

Lugupidamisega

/digitaalselt allkirjastatud/

Baltic Oil Service OÜ esindaja
Margus Reiland
Vandeadvokaat / Partner

Lisa: 1) Inspectorate Estonia AS kiri.

³ Tolliseadus 374 SE I lugemise seletuskiri § 52, lk 31 – 32. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eel-nou/71b89ea3-02ed-41b0-a175-8640a4d4b762/>.

⁴ Nõukogu otsus, 17. märts 2003, Euroopa Ühenduse ühinemise kohta tolliprotseduuride lihtsustamise ja kooskõlastamise rahvusvahelise konventsiooni (Kyoto konventsiooni) muutmisprotokolliga (2003/231/EÜ) I lisa II liide, norm 3.34. Arvutivõrgus: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A02003D0231-20040426>.